

От издателя

Войцех Бжезиньски
Директор Государственного археологического музея в Варшаве

В архиве Государственного археологического музея в Варшаве, в Отделе научной документации, вместе с другими документами хранится и научное наследие многих польских археологов. Это не только отличные источники для исследования истории археологии, данные документы часто содержат важную информацию о памятниках и археологических объектах, а также неопубликованные выводы и размышления авторов.

К наиболее многочисленным архивным материалам относится наследие Стефана Круковского (1890–1982), выдающегося польского археолога, исследователя каменного века. В межвоенный период он долгие годы был сотрудником Государственного археологического музея. В состав архива научного наследия Стефана Круковского входят: записки, личная и деловая переписка, рисунки, фотоснимки, рукописные и машинописные экземпляры научных работ, материалы отчетов о проведенных археологических работах (тексты отчетов и заметок, рисунки, описания и тому подобное), материалы, касающиеся деятельности научных учреждений (Музея Эразма Маевского, Государственного общества консерваторов доисторических объектов, Варшавского научного общества, Польской академии знаний, Польской академии наук, Государственного археологического музея), приглашения, служебные письма, газетные вырезки, паспорта на разные археологические памятники, выписки из различных статей и монографий, проспекты, брошюры, каталоги и календари.

В сборах ГАМ в Варшаве сохранились и два варианта – рукописный и машинописный – книги Стефана Круковского, которую он написал по результатам исследований в пещере Гварджилас Клде в Грузии.

В 2015 году Государственный археологический музей получил от Европейского союза и Мазовецкого воеводского самоуправления финансирование к проекту „Оцифровка и публикация в свободном доступе цифровых собраний, а также развитие информационной инфраструктуры цифрового архива и отдела оцифровки Государственного археологического музея в Варшаве”. Около 30 000 цифровых копий научных документов из сферы охраны археологических памятников были оцифрованы и выложены в свобод-

Od wydawcy

Wojciech Brzeziński
Dyrektor Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie

W zbiorach Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie, w Pracowni Dokumentacji Naukowej, przechowywane są obok innych dokumentów spuścizny naukowe wielu polskich archeologów. Są one nie tylko znakomitymi źródłami do badania historii archeologii, ale często zawierają ważne informacje o zabytkach i stanowiskach archeologicznych oraz niepublikowane wnioski i przemyślenia autorów.

Do najliczniejszych tego rodzaju zbiorów zalicza się spuścizna Stefana Krukowskiego (1890–1982), wybitnego polskiego archeologa, badacza epoki kamienia. Był on długoletnim pracownikiem Państwowego Muzeum Archeologicznego w okresie międzywojennym. W skład spuścizny S. Krukowskiego przechowywanej w Pracowni Dokumentacji Naukowej PMA wchodzi: notatniki, korespondencja, rysunki, odbitki fotograficzne, rękopisy i maszynopisy prac naukowych, materiały dotyczące stanowisk archeologicznych (sprawozdania, notatki, rysunki opisy itp.), materiały dotyczące działalności instytucji naukowych (Muzeum Erazma Majewskiego, Państwowego Grona Konserwatorów Zabytków Przedhistorycznych, Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Polskiej Akademii Umiejętności, Polskiej Akademii Nauk, Państwowego Muzeum Archeologicznego), zaproszenia, pisma urzędowe, wycinki prasowe, metryczki, wypisy z literatury, druki, prospekty, broszury, katalogi i kalendarze.

W zbiorach PMA w Warszawie znajduje się także maszynopis i rękopis książki autorstwa S. Krukowskiego dotyczącej jego badań w jaskini Gwardjilas Klde w Gruzji.

W 2015 r. Państwowe Muzeum Archeologiczne otrzymało unijne dofinansowanie wsparte środkami Samorządu Województwa Mazowieckiego projektu „Digitalizacja i udostępnianie zbiorów cyfrowych oraz rozbudowa infrastruktury informatycznej repozytorium cyfrowego i pracowni digitalizacyjnej Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie”. Wykonano i bezpłatnie udostępniono w internecie kopie cyfrowe 30 tysięcy dokumentów naukowych i z zakresu opieki konserwatorskiej nad zabytkami archeologicznymi. Zdigitalizowano należące do Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie (PMA), powstałe w okresie 1911–1982 rękopisy prac naukowych, notatki, spisy i wykazy zabytków archeologicznych, sprawozdania, rysunki, klisze i odbitki fotograficzne, wycinki prasowe, korespondencje, opinie

გამომცემლისაგან

ვოიჩეხ ბრეჟინსკი

ვარშავის სახელმწიფო არქეოლოგიური მუზეუმის დირექტორი

ვარშავის სახელმწიფო არქეოლოგიური მუზეუმის კოლექციის სამეცნიერო დოკუმენტების განყოფილებაში, სხვა დოკუმენტებთან ერთად, დაცულია მრავალი პოლონელი არქეოლოგის მემკვიდრეობა. ისინი შესანიშნავ წყაროს წარმოადგენენ არა მხოლოდ არქეოლოგიის ისტორიის კვლევისათვის, არამედ გვაწვდის მნიშვნელოვან ინფორმაციას არქეოლოგიურ ძეგლებზე, ავტორების გამოუქვეყნებელ დასკვნებსა და მოსაზრებებზე.

ასეთი სახის კოლექციებს შორის ყველაზე დიდი არის სტეფან კრუკოვსკის (1890–1982), ქვის ხანის მკვლევრის, გამოჩენილი პოლონელი არქეოლოგის, მემკვიდრეობა. ომებს შორის პერიოდში, იგი მრავალი წლის განმავლობაში იყო სახელმწიფო არქეოლოგიური მუზეუმის თანამშრომელი. სახელმწიფო არქეოლოგიური მუზეუმის სამეცნიერო დოკუმენტების განყოფილებაში დაცულია სტეფან კრუკოვსკის მემკვიდრეობა, რომელიც მოიცავს, რომელიც მოიცავს: ჩანაწერებს, კორესპოდენციას, ჩანახატებს, ფოტოებს, ხელნაწერებსა და მანქანაზე ნაბეჭდ სამეცნიერო შრომებს, მასალებს, რომლებიც ეხება არქეოლოგიურ ძეგლებს (მოხსენებები, ჩანაწერები, ჩანახატები, აღწერები და სხვა), მასალებს, რომლებიც ეხება სამეცნიერო დაწესებულებების საქმიანობას (ერაზმ მაევსკის მუზეუმი, პრეისტორიული ძეგლების კონსერვატორთა სახელმწიფო საზოგადოება, ვარშავის სამეცნიერო საზოგადოება, პოლონეთის ცოდნის აკადემია, პოლონეთის მეცნიერებათა აკადემია, სახელმწიფო არქეოლოგიური მუზეუმი), მოსაწვევები, ოფიციალური წერილები, ამონაჭრები პრესიდან, აღწერილობითი ბარათები, ამონაწერები ლიტერატურიდან, ნაბეჭდი მასალები, პროსპექტები, ბროშურები, კატალოგები და კალენდრები.

სახელმწიფო არქეოლოგიური მუზეუმის საცავებში ასევე ინახება მანქანაზე ნაბეჭდი და ხელნაწერი წიგნები, რომელთა ავტორი არის სტეფან კრუკოვსკი და რომლებიც ეხება საქართველოში გვარჯილას კლდის მღვიმის მისეულ კვლევებს.

2015 წელს სახელმწიფო არქეოლოგიურმა მუზეუმმა ევროკავშირისაგან მიიღო დაფინანსება პროექტისათვის «ვარშავის სახელმწიფო არქეოლოგიური მუზეუმის ციფრული საცავებისა და გახსნილი ციფრული ქსელის საინფორმაციო ტექნოლოგიების ინფრასტრუქტურის შექმნა და ხელმისაწვდომობა». მომზადდა და უსასყიდლოდ განთავსდა ინტერნეტში 30.000 სამეცნიერო,

From the publisher

Wojciech Brzeziński

Director of the State Archaeological Museum in Warsaw

In addition to a large variety of other documents, the collections of the State Archaeological Museum in Warsaw, more specifically – those of the Scientific Documentation Lab, hold the academic legacy of many Polish archaeologists. These are not only phenomenal sources for research into the history of archaeology but they also frequently contain important information about archaeological artefacts and sites and the authors' unpublished conclusions and ideas.

The legacy of Stefan Krukowski (1890–1982), distinguished Polish archaeologist and researcher of the Stone Age, is one of the richest such collections. He was employed by the State Archaeological Museum in Warsaw for many years during the interwar period. S. Krukowski's legacy preserved by the Scientific Documentation Lab at the State Archaeological Museum includes: his notebooks, correspondence, drawings and photographic prints, the manuscripts and typescripts of his academic texts, material related to various archaeological sites (reports, notes, drawings, descriptions, etc.), material on the activities of various academic institutions (the Museum of Erazm Majewski, the State Council for the Preservation of Prehistoric Monuments, the Warsaw Scientific Society, the Polish Academy of Sciences, the State Archaeological Museum), invitations, official correspondence, newspaper clippings, excerpts from various texts, prints, prospects, brochures, catalogues and calendars.

The collection in the State Archaeological Museum also includes the typescript and manuscript of the book written by S. Krukowski on his research in the Gvardjilas Klde cave in Georgia.

In 2015, the State Archaeological Museum received European Union funding co-financed by Mazovia Voivodship Self-government for the project “Digitization and sharing digital collections and the development of IT infrastructure of the digital repository and digitization studio of the State Archaeological Museum in Warsaw”. Thirty thousand academic documents were copied digitally and made available on the internet, including some pertaining to the conservation of archaeological artefacts. The following documents, created between 1911 and 1982 and belonging to the State Archaeological Museum in Warsaw, were digitized: academic manuscripts, notes, lists of archaeological artefacts, reports, drawings, photographic films and prints, newspaper clippings,

ном доступе в интернете. Кроме прочих документов, были оцифрованы и материалы из научного наследия трех великих археологов – Стефана Круковского (1890–1982), Михаила Дрэвко (1887–1964) и Романа Якимовича (1889–1951). Это рукописи их научных работ, записки, списки и перечни археологических памятников, отчеты, рисунки, фотопластинки и фотоснимки, газетные вырезки, рецензии и личная переписка. Все эти материалы, принадлежащие Государственному археологическому музею в Варшаве (ГАМ), охватывают почти весь XX век – с 1911 по 1982 г. Среди оцифрованных и выложенных в интернет документов находится упомянутая выше машинописная копия текста монографии, посвященной исследованиям в пещере Гварджилас Клде. Публикация этой работы оказалась возможной благодаря научным сотрудникам Института Археологии Варшавского университета – д-ру Малгожате Кот, проф. Каролю Шимчаку и д-ру хаб. Радославу Карасевичу-Щыпёрскому, занимающимся археологическими исследованиями каменного века в Грузии. В сотрудничестве с Государственным археологическим музеем в 2017 г. возник проект издания упомянутого машинописного варианта рукописи (см. больше на эту тему во Введении к этой работе).

Администрация Мазовецкого воеводства профинансировала обработку и издание монографии в виде двухлетней дотации для ГАМ, за что я хотел бы выразить глубокую благодарность от коллектива, осуществляющего упомянутый проект.

Публикация работы Стефана Круковского на польском, грузинском, русском и английском языках вызовет, как я полагаю, интерес археологического сообщества не только в Польше и Грузии, но также и в Европе. Но, кроме исключительно научной ценности, эта книга является еще и в значительной степени данью памяти выдающегося исследователя доисторического периода, Стефана Круковского.

o pracach wykopaliskowych i znaleziskach, pochodzące ze spuścizny naukowej trzech wielkich archeologów: S. Krukowskiego (1890–1982), Michała Drewko (1887–1964) i Romana Jakimowicza (1889–1951).

Wśród zdigitalizowanych i udostępnionych w internecie dokumentów znalazł się wspomniany maszynopis monografii badań w jaskini Gvardjilas Klde. Możliwość publikacji tej pracy zainspirowała pracowników naukowych Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego: dr Małgorzatę Kot, prof. Karola Szymczaka i dr. hab. Radosława Karasiewicza-Szczypiorskiego, zaangażowanych w badania archeologiczne epoki kamienia w Gruzji. We współpracy z Państwowym Muzeum Archeologicznym w 2017 r. powstał projekt krytycznego wydania wspomnianego maszynopisu (szerzej na ten temat we *Wstępie* do niniejszej pracy).

Samorząd Województwa Mazowieckiego sfinansował opracowanie i wydanie monografii w formie dwuletniej dotacji dla PMA, za co chciałbym w tym miejscu wyrazić wyrazy wdzięczności od zespołu realizującego wspomniany projekt.

Publikacja pracy S. Krukowskiego po polsku, gruzińsku, rosyjsku i angielsku, wzbudzi, jak sądzę, zainteresowanie środowisk archeologicznych nie tylko w Polsce i Gruzji, ale także w Europie. Będzie ona również wyrazem hołdu dla wybitnego prehistoryka, jakim był S. Krukowski.

ასევე არქეოლოგიური ძეგლების კონსერვაციის დოკუმენტები. გაციფრებულია ვარშავის სახელმწიფო არქეოლოგიური მუზეუმის მფლობელობაში არსებული, 1911–1982 წლებში შექმნილი სამეცნიერო ნაშრომები, ჩანაწერები, არქეოლოგიური ძეგლების სიები და აღწერები, მოხსენებები, ჩანახატები, ფირები და ფოტოფირები, ფოტონეგატივები, პრესიდან ამონარიდები, კორესპონდენციები, დასკვნები არქეოლოგიური სამუშაოებისა და მონაპოვრების შესახებ, რომლებიც მიეკუთვნება სამი დიდი არქეოლოგის მემკვიდრეობას: სტეფან კრუკოვსკის (1890–1982), მიხაელ დრეუკოს (1887–1964) და რომან იაკიმოვიჩისა (1889–1951).

გაციფრებულ და ინტერნეტში განთავსებულ დოკუმენტებს შორის არის ზემოხსენებული გვარჯილას კლდის მღვიმის კვლევის მონოგრაფია, მანქანაზე ნაბეჭდი სახით. ამ ნაშრომის პუბლიკაციის შესაძლებლობა შთაგონების წყაროდ იქცა ვარშავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის არქეოლოგიური ინსტიტუტის მეცნიერ თანამშრომლებისთვის: დოქ. მალგოჟატა კოტისათვის, პროფ. კაროლ შიმჩაკისა და ჰაბ.დოქ. რადოსლავ კარაშევიჩ-შჩიპიორსკისათვის, რომლებიც საქართველოში ქვის ხანის არქეოლოგიური ძეგლების კვლევაში არიან ჩართულნი. სახელმწიფო არქეოლოგიურ მუზეუმთან თანამშრომლობით 2017 წელს შეიქმნა ზემოხსენებული მანქანაზე ნაბეჭდის კრიტიკული გამოცემის პროექტი (ამ თემის შესახებ უფრო ვრცლად იხილეთ წინამდებარე ნაშრომის შესავალში).

(მაზოვშეს სავოევოდოს თვითმართველობამ დააფინანსა მონოგრაფიის დამუშავება და გამოცემა ორწლიანი დოტაციის სახით სახელმწიფო არქეოლოგიური მუზეუმისათვის, რისთვისაც მსურს გამოვთქვა მადლიერება აღნიშნული პროექტის მონაწილეთა სახელით.)

სახელმწიფო არქეოლოგიური მუზეუმის ამ პროექტის მონაწილეთა სახელით მინდა გამოვთქვა ჩვენი მადლიერება მაზოვშეს სავოევოდოს თვითმართველობის მიმართ, რომელმაც ორწლიანი ფინანსური დახმარება გაუწია ამ მონოგრაფიის დამუშავებასა და მის გამოცემას.

სტეფან კრუკოვსკის ნაშრომის პუბლიკაცია პოლონურ, ქართულ, რუსულ და ინგლისურ ენებზე, მიმაჩნია, ინტერესს გამოიწვევს არა მხოლოდ პოლონეთისა და საქართველოს არქეოლოგიურ საზოგადოებაში, არამედ ასევე ევროპაში. ეს პუბლიკაცია ასევე არის პრეისტორიის გამოჩენილი მკვლევრის, სტეფან კრუკოვსკის ხსოვნისადმი პატივის მიგება.

correspondence, opinions on excavations and finds. These documents are part of the academic legacy of three great Polish archaeologists: S. Krukowski (1890–1982), Michał Drewko (1887–1964) and Roman Jakimowicz (1889–1951).

The digitized documents made available on the internet included the above-mentioned typescript of the monograph on the Gvardjilas Klde cave. The idea to publish the text inspired members of the research staff at the University of Warsaw Institute of Archaeology, Dr Małgorzata Kot, Prof. Karol Szymczak and Dr hab. Radosław Karasiewicz-Szczypiorski, involved in archaeological research into the Stone Age in Georgia. In cooperation with the State Archaeological Museum, a project aimed at publishing a critical edition of the discussed manuscript was formed in 2017 (for more information see the *Introduction* to this book).

The regional government of the Mazovian Voivodeship financed the preparation and publication of the monograph in the form of a two-year grant for the State Archaeological Museum, for which I and the project staff would hereby like to express our deepest gratitude.

The publication of S. Krukowski's work in Polish, Georgian, Russian and English will surely attract the interest of archaeologists not only in Poland and Georgia but throughout Europe. It is also a great tribute to the distinguished prehistorian S. Krukowski.